SYBA Semester 3 Paper 2

Principles and concepts of Political theory

पेपरचे स्वरुप

- एकूण ५० प्रश्न
- त्यापैकी कोणतेही ४० सोडवायचे
- प्रत्येक प्रश्नाला १.५ गुण
- वेळ १ तास (म्हणजे एका प्रश्नाला दीड मिनिट)
- एकूण गुण ६०
- त्या गुणांचे रुपांतर १०० गुणांमध्ये केले जाईल.

राज्यशास्त्र

- राज्यशास्त्राचा जनक
- राज्यशास्त्राचा उगम
- ग्रीक संस्कृती
- नगरराज्ये - city states - अथेन्स, स्पार्टा ही प्रमुख नगरराज्ये
- प्रत्यक्ष लोकशाही - लोकशाहीचे प्रकार - प्रत्यक्ष - अप्रत्यक्ष (direct-indirect)
- अप्रत्यक्ष लोकशाही - प्रातिनिधीक लोकशाही - Indirect democracy - Representative democracy
- संसदीय आणि अध्यक्षीय लोकशाही - Parliamentary and Presidential democracy

राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाचे दृष्टीकोन

- पारंपारिक आणि आधुनिक - Traditional & Modern
- पारंपारिक म्हणजेच औपचारिक, अभिजात - tradtional also known as formal, classical
- आधुनिक म्हणजेच अनौपचारिक - modern also known as informal
- आधुनिक राजकीय विश्लेषणाची सुरवात अमेरिकेमध्ये झाली. १९२० च्या दरम्यान सुरवात.

ॲरिस्टॉटलची पद्धत

- संशोधनाला अधिक महत्त्व - research oriented.
- डॉक्टरचा मुलगा
- डॉक्टरांची तपासण्याची पद्धत

ग्रीकांच्या नंतरचा इतिहास

- रोमन साम्राज्य - लिखित कायदा, प्रशासन, लष्कर, मोठे साम्राज्य
- ख्रिश्चन धर्माचा उदय
- मध्ययुग - अंधारयुग - इसवी सन पाचवे ते पंधरावे शतक
- प्रबोधनाची चळवळ - १४९८ - फ्लोरेन्स - इटली

सिद्धांत म्हणजे काय ?

- तर्काच्या सहाय्याने मांडणी - based on logic
- Generalisation
- मॉंटेस्कचा सत्ताविभाजनाचा सिद्धांत - theory of separation of powers
- लॉकचा नैसर्गीक हक्कांचा सिद्धांत - theory of natural rights
- मूलभूत हक्कांचा सिद्धांत - Fundamental rights - अमेरिकेच्या राज्यघटनेवरून (जी जगातील सर्वात ताठर राज्यघटना आहे) भारतीय राज्यघटनेमध्ये घेतलेली संकल्पना
- सामाजिक करार सिद्धांत - social contract theory - हॉब्ज, लॉक, रुसो, रॉल्स
- न्यायाचा सिद्धांत - जॉन रॉल्स - theory of justice
- विचारप्रणालीच्या अंताचा सिद्धांत - डॅनियल बेल - End of ideology - Daniel Bell
- इतिहासाच्या अंताचा सिद्धांत - फ्रान्सिस फुकुयामा - End of history - Francis Fukuyama

राज्यसंस्था

- चार आवश्यक घटक
  - निश्चित भूप्रदेश
  - लोकसंख्या
  - शासन
  - सार्वभौमत्व
- राज्य ही समाजाला शिस्त लावण्यासाठी निर्माण झालेली संस्था
- मार्क्सच्या मते राज्यसंस्था म्हणजे सत्ताधाऱ्यांच्या हातातील शस्त्र

राष्ट्र

- मुख्यतः भावनिक संकल्पना
- १९४७ पूर्वी भारत हे राष्ट्र अस्तित्वा होते कारण ते लोकांच्या मनात होते.
- इस्त्राईल किंवा तमिळ इलम - LTTE - Liberation Tigers of Tamil Eelam किंवा खलिस्तान
- गोरखालँड
- बोडोलँड
- युरोपमधील राष्ट्रांची निर्मीती वंश आणि भाषेच्या आधारावर - language and race

नागरी समाजातील संस्था

- स्वयंसेवी संस्था
- बिगर सरकारी संस्था - NGOs - Non Governmental Organisations
- बाबा आमटे - आनंदवन
- आण्णा हजारे - हिंद स्वराज ट्रस्ट
- कैलास सत्यार्थी - बालकांसाठी मोलाचे काम - २०१४ मध्ये नोबेल पारितोषिक

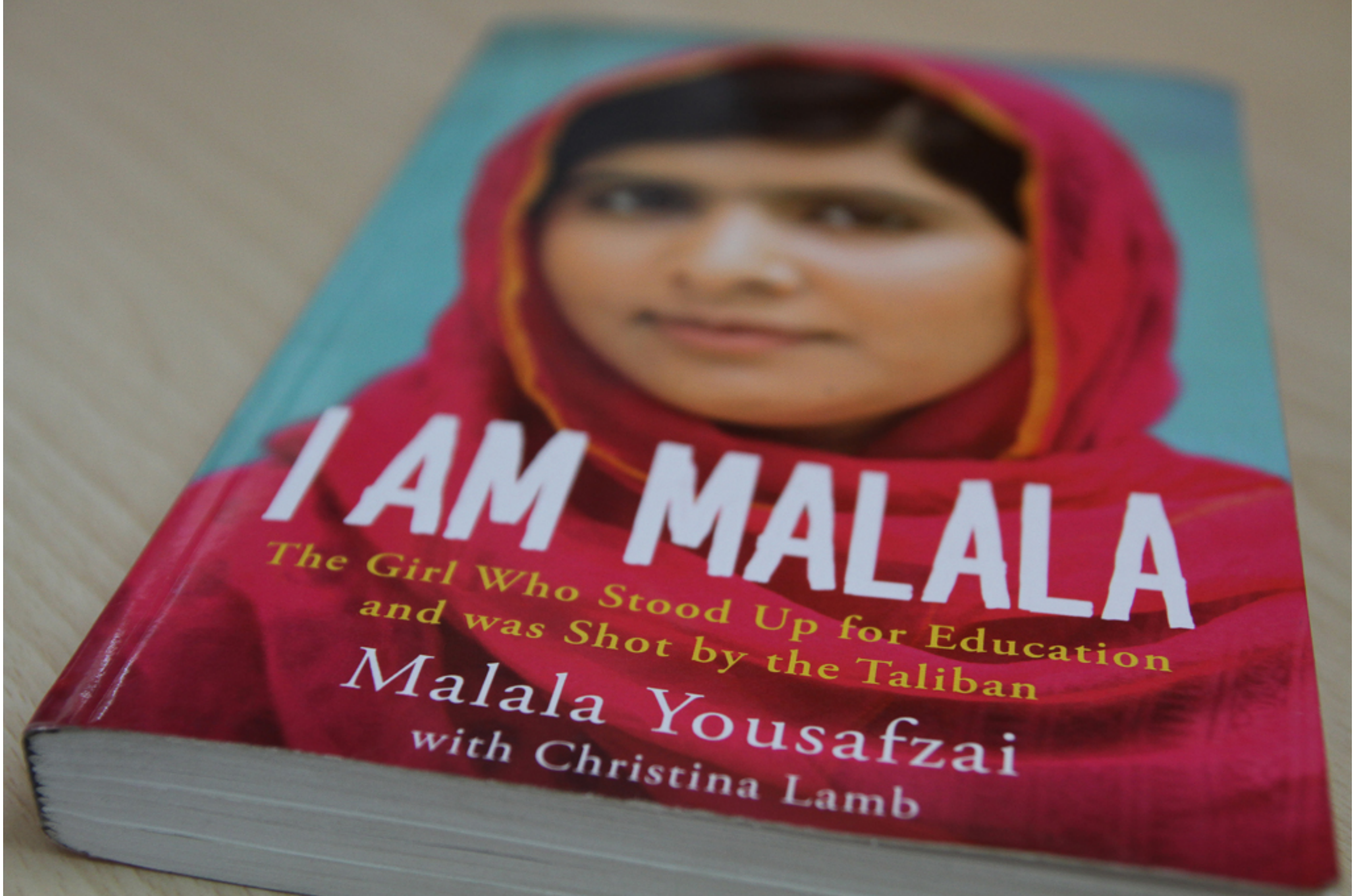
I AM MALALA
The Girl Who Stood Up for Education and was Shot by the Taliban
Malala Yousafzai
with Christina Lamb

Vilasrao Salunkhe
'Pani Baba'
1937 ~ 2002

सत्ता Power

- Power politics
- Muscle power - शारीरिक ताकद
- संघटनेचे बळ सर्वात महत्त्वाचे
- आर्थिक ताकद

अधिमान्यता - अधिसत्ता आणि तिचे मॅक्स वेबरने सांगितलेले प्रकार

- अधिमान्यता legitimacy - सर्वच हुकूमशहा - कायदेशीर मार्गाने अधिमान्यता मिळवण्याचा प्रयत्न करतात.
- Legitimate power means Authority - अधिमान्य सत्ता म्हणजे अधिसत्ता
- पारंपारिक अधिसत्ता - Traditional authority - British crown, family, tribe
- वलयांकित अधिसत्ता - Charismatic authority - महात्मा गांधी, केमाल पाशा
- वैधिनिक अधिसत्ता - Rational legal authority
    - यापैकी वैधानिक सर्वात स्थिर, त्यानंतर पारंपारिक आणि सर्वात अस्थिर म्हणजे वलयांकित
- केमाल पाशा - तुर्कस्तान (Turkey) - वलयांकित आणि वैधानिक सत्ता
- Countervailing power - J. K. Galbraith
- Grassroots leader

राजकीय उत्तरदायित्व - Political Obligation

- राज्यच्या आज्ञांचे पालन - Obey the laws of the state
- संपूर्ण आज्ञापालन शक्य आहे का ?
- राज्याला विरोध करण्याचा हक्क
  - महात्मा गांधी
- हेगेल, प्लेटो, हॉब्स यांचा नागरिकांना असा हक्क देण्याला विरोध

कायदा

- कायद्याचे प्रकार
- लिखित - अलिखित - अमेरिकेची घटना - आधुनिक काळातील पहिली लिखित राज्यघटना
- ब्रिटनची घटना - अलिखित राज्यघटना
- आंतरराष्ट्रीय कायदा - आंतरराष्ट्रीय न्यायालय - हेग - नेदरलँड्स - आंतरराष्ट्रीय न्याय दिवस - १७ जुलै.
- राष्ट्रीय
    - संविधान
    - केंद्रीय कायदे - लष्कर, चलन, परराष्ट्र धोरण
    - राज्यांचे कायदे - शिक्षण, अंतर्गत सुरक्षा
    - स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे कायदे - पाणीपुरवठा - सांडपाणी व्यवस्थापन इत्यादी
  - कायदा तयार करण्याची प्रक्रिया - नोकरशहा सर्व पूर्वतयारी करतात आणि अंमलबजावणीही करतात
- कायदा माहित नाही असे तुम्ही म्हणू शकत नाही.
- पुरावा देण्याची जबाबदारी फिर्यादी पक्षावर

न्यायालयीन पुनर्विलोकन

- Judicial review
- अमेरिकेतील न्यायाधीशांनी प्रस्थापित केलेली व्यवस्था
- जन हीत याचिका - Public Interest Litigation - PIL - Third party appeal